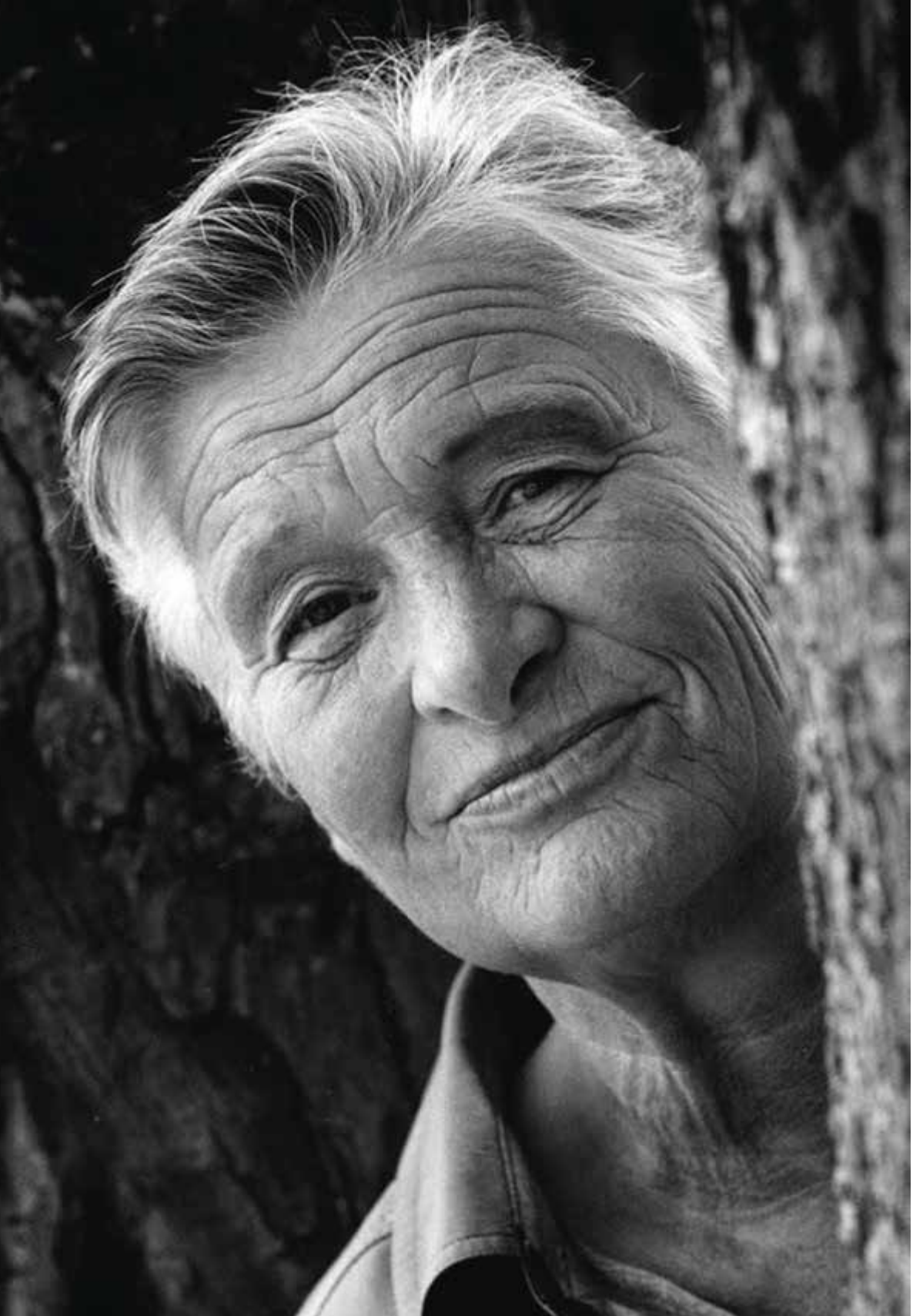

Kari Hauge Rasmussen 1996. *Foto: Jonas Friestad*

Kari Hauge Rasmussens vei

JAN GJERDE

Man kan undres: Hvordan var det mulig for en ung kvinne i den kalde krigens første frostår å slutte seg til Norges Kommunistiske Parti? Det var ingenting i Kari Hauge Rasmussens oppvekst eller familiemiljø som pekte i denne retningen. Hun karakteriserte selv sitt barndomshjem i Øvre Strandgate 52 som småborgerlig, selv om hennes foreldre var medlemmer av det radikale Stavanger Socialistlag, tilsluttet Stavanger Arbeiderparti.
Da hun søkte om medlemskap i NKP i 1953, var krigskommunistenes popularitet definitivt blitt historie. Etter et mislykket forsøk på å samle NKP og DNA i 1945, ble arbeiderbevegelsen igjen dypt splittet. Fredsrusen med «onkel Joe» som en av heltene fortok seg fram til 1947 og ble avløst av «Jernteppet». Kommunistene ble marginalisert og stemplet som «femtekolonne» og ble mistenkeliggjort og overvåket.

Men spørsmålet kan snus: Hvordan var det mulig at Kari Hauge Rasmussen, som rettroende marxist og tilhenger av «proletariatets diktatur», over flere tiår gikk hen og ble den mest populære lokalpolitiker i Stavanger - etter Arne Rettedal?

I denne artikkelen skal jeg forsøke å tegne et bilde av Kari Hauge Rasmussens innsats som lærer, politiker og som faglig tillitsvalgt, først og fremst i et lokalt perspektiv. Men også om trekk som karakteriserte henne som menneske. Hun var ikke bare politiker og aktivist, hun var også mor og medmenneske.

Kari var født i Stavanger i 1931 og ble 81 år gammel. Hun var nummer to i rekken av fem søstre. Foreldrene var doktor Gunnulf Hauge, tilflyttet til Stavanger fra Oslo, og lærer Ruth Hauge f. Wille, tilflyttet til byen fra Finnøy. Kari vokste opp i trygge kår i familiens store bolig, «Hauge-huset» som ligger mellom Lendelunden og Gamle Stavanger. I husholdningen bodde også en onkel og en tante. Kari pleide å si at hun hadde to mødre. Moren var lærer, men da hun giftet seg med Gunnulf, fikk hun ikke fortsette i skolen, fordi hun ble forsørget. Slik var regelen under 1930-årenes høye arbeidsledighet.

Søsteren Ruth forteller at Kari var en ledertype allerede som barn. Og hun hjalp moren med barnestell og barnepass. Kari karakteriserte seg selv som skoleflink. Hun tok artium i 1949 og reiste til Sverige for å bli barnepleier. Deretter gikk hun på Barnevernsakademiet i Bergen i 1953. Etter at hun erfarte at det var vanskelig for henne som kommunist å få fast arbeid i menighets- eller offentlige barnehager, tok hun tilleggsutdannelse ved Statens lærerskoleklasser i Stavanger og ble lærer.

Doktor Hauge var en kjent skikkelse i byen, og han var populær. I de vanskelige tidene i Stavanger på 1930-tallet var han romslig med ikke å kreve betaling for sine tjenester når pasientene ikke hadde midler til å betale med. Barna i nabolaget fikk ikke lov til å ta med seg gaver når de skulle i bursdagsselskap hos Haugejentene.

Gunnulf Hauge hadde bil, men benyttet den sjelden. Han tok seg vanligvis fram på sykkel. Han var konkurransesvømmer og et aktivt medlem av Musikkens venner. Og han var interessert i fredssaken i årene fram mot Den annen verdenskrig. Jo, Gunnulf Hauge var nok litt radikaler i sin tid og i sitt miljø. Om det er gener eller miljø som har formet Kari, må vi bare spekulere i. Tatt i betraktning intensiteten i hennes engasjement, må vi kanskje tro at det skyldtes begge deler.

Kari Hauge Rasmussen

Uten sidestykke er Kari Hauge Rasmussen den lokalpolitiker i Stavanger - som ikke har vært ordfører - som har flest omtaler i Stavanger Aftenblad i sin virketid.[1] Når artikkelen om Kari nå omsider kommer, er det uten hennes egen, direkte stemme. Det er stor synd. Det er så mange spørsmål jeg så gjerne skulle ha stilt henne. Og konfrontert henne med. Støttet hun Eyvin Dahl da han forsvarte Warszawa-paktlandenes innmarsj i Ungarn i 1956?[2] Hvordan opplevde hun kommunistbevegelsen under sitt studieopphold på partiskole i Moskva i 1958, sammen med Eivind, etter at Khrusjtsjov i 1956 hadde tatt sitt oppgjør med stalinismen?[3]

Nå kan man innvende at det får da være grenser for hva en lokalpolitiker i Stavanger skal svare for. Men vi kommer ikke utenom at dette er relevant og en del av det bilde som beskriver Kari Hauge Rasmussen. Hun fikk tillitsverv i Stavanger NKP, i Rogaland NKP og i Norges Kommunistiske Parti. NKPs ideologiske grunnlag var demokratisk sentralisme og et samfunn som skulle bygge på den vitenskapelige sosialismen, marxismen-leninismen. Det omfattet også begreper som proletariatets diktatur. Var det dette Kari kjempet og brant for?

Mange av svarene på disse spørsmålene finner vi i intervjuer som Stavanger Aftenblad hadde med Kari Hauge Rasmussen opp gjennom årene. Avisens fremste journalister intervjuet henne. Her møter vi hennes egen stemme - så langt det er mulig - i stort anlagte artikler, og de forteller om et engasjement som var klart ideologisk forankret i kommunismen.

FOLKETS RØST

Trolig er Kari Hauge Rasmussen den folkevalgte i Stavanger som i nyere tid har lengst sammenhengende tjenestetid som lokal parlamentariker, med til sammen 28 år[4]. Hun representerte først Kommunistene i bystyret fra 1955 til 1971. Deretter Sosialistisk Valgforbund fra 1971 til 1975. Så i fylkestinget for Sosialistisk Venstreparti i åtte år fra 1975.

Gjennom hele sin politiske karriere hadde Kari Hauge Rasmussen begge beina støtt plantet i hjemlig jord. Hennes arbeidsgård var kvinner og barns sosiale og økonomiske rettigheter og frihet. Hun var feminist og barneombud lenge før disse begrepene ble etablert. Men hun var også opptatt av kulturpolitikk, byutvikling og et fargerikt fellesskap. Hun var glødende engasjert og med en unik evne til å spissformulere sitt standpunkt, slik at alle forsto hva kampen dreide seg om. For det var alltid en kamp å kjempe.

Kari markerte seg som en politiker som frontet saker som hele venstresiden sluttet opp om, og hennes popularitet ved valgene i form av slengstemmer fortalte at hun hadde tilhengere i alle leirer. Barnehager, skolens innhold og ressurser, kvinnenes

muligheter i arbeidslivet og i samfunnet var gjengangere. Hun forfektet sine synspunkter med en retorisk kraft som førte til at hun fikk overskrifter i avisene. Kanskje var hun til tider litt unyansert, men det følger av å kommunisere i en situasjon hvor mange motstridende krefter sto imot hverandre.

Kari Hauge Rasmussen var en av dem Stavanger Aftenblad gjerne vendte seg til når avisen trengte en kommentar til en enquête,

BEDRE SMAK? Her etterlyser Henry Imsland litt krydder fra Misjonsskolen ved Stortingsvalget i 1973.*Henry Imsland i Stavanger Aftenblad*

nesten uansett hva det gjaldt. I forbindelse med FNs internasjonale barneår i 1979 ble det en helside om alle aspekter av barns situasjon. Kari mente at barn på mange områder hadde fått det vanskeligere enn da hun selv var barn og hadde gatene som lekeplass og med mødrene hjemme. – I velfriserte strøk hvor hagene er for velstelte til at barna kan leke, har barna ingen steder å være fordi gatene er opptatt av biler. Kari ble en riktig «romantiker» når hun framhevet at det i bomiljøene også måtte være plass til ubebygd natur. - Det skal ikke være park, heller et villnis.[5]

Journalist Jan Hagland hadde i 1986 en kronikk i Stavanger Aftenblad hvor han formulerte sitt forhold til «fenomenet» Kari Hauge Rasmussen slik: -Jeg har i en årrekke hatt Kari Hauge Rasmussen som målestokk for den menneskelige opposisjon, en representant og talskvinne for de hverdagslige behov som ofte overses i større tekniske sammenhenger. Jeg husker henne f. eks fra en barnehagedebatt i Stavanger bystyre tidlig på 1970-tallet, det vil si før behovene og underskuddet på plasser var blitt en altomfattende nasjonal bakevje som i dag. Daværende finansrådmann Konrad B. Knutsen i Stavanger hadde skrevet i en innstilling at «kommunen har ikke råd til å være billige barnepiker». Nå står Kari Hauge Rasmussen fram igjen – som fagmenneske, som tillitsvalgt leder, og sier at skolen befinner seg på kanten av stupet. Lærebøkene er 15 år gamle, bare for å nevne det. Hva jeg vil ha fram er dette: Norsk skoledebatt har fått både en kvantitativ og kvalitativ side. Man spør ikke bare om bedre lønn, men også om innhold, slik man også gjør det for sykehusomsorgen, barnehagene, i helsevesenet, i sykepleien, i alders- og pleiehjemsaker eller i politiets arbeid. Det er så mye lettere å måle veistandard enn skolestandard.[6]

Da Kari gikk ut av fylkestinget i 1982, hadde hun dette hjertesukket: - Under fylkestingets budsjett-behandling i denne uken fikk Kjell Jamne og jeg til sammen 14 minutters taletid de to dagene. På forhånd hadde jeg brukt helger og mange kvelder på å sette meg inn i dokumentene.[7]

Etter en lang karriere som en populær folkevalgt i bystyret og i fylkestinget, ble Kari Hauge Rasmussen SVs førstekandidat fra Rogaland til stortingsvalget i 1985. SV hadde Berge Furre fra Sjernarøy inne fra Rogaland etter brakvalget for Sosialistisk Valgforbund i 1973. Men i 1977 og 1981 ble det svart hav for SV i Rogaland. Skulle partiet lykkes i 1985? «Kari på Tinget», ble valgkampanjens slagord. Men det er ikke mulig å lese noen «Kari-effekt» ved valget, kanskje bortsett fra i Stavanger med

5,2% av stemmene.[8] Personlig kumulering betydde ikke noe ved stortingsvalg, og når folk stanset henne på gaten og sa at de skulle stemme på henne, måtte hun minne dem om at de i så tilfelle måtte benytte SVs liste. For mange var det nok greit å gi Kari en slengstemme ved kommunevalget. Å stemme med SV var noe annet.

På slutten av sin tid som folkevalgt ble Kari spurt om hva hun hadde fått utrettet. - I lyse stunder forsøker du å si til deg selv at arbeidet ikke har vært forgjeves. Mange av de tingene man tok opp på et tidligere tidspunkt, har seinere fått gjennomslag. Jeg tenker for eksempel på barnehagesaken som jeg reiste i 50-årene. Den gangen var det som å snakke til en vegg, jeg hadde en følelse av å bli latterliggjort.[9]

KOMMUNISTEN

I 1961 var det ikke bare Arbeiderpartiet som ble utfordret av nykommeren Sosialistisk Folkeparti. Også Kommunistpartiet hadde fått en konkurrent. I 1965 sa Kari i et intervju at Arbeiderpartiet ikke lenger er et sosialistisk parti, og om SF heter det at i innenrikspolitikken har SF tatt opp mye av NKPs program, men uten å føre en konsekvent linje. - Partiet er pop, lettvint og har ikke et klart sosialistisk perspektiv. SF bygger på borgerlige pasifister uten et sosialistisk klassesyn, hevdet hun.[10]

Da Kari Hauge Rasmussen ble Kommunistpartiets kandidat ved stortingsvalget i Rogaland i 1965, ville Aftenbladet vite mer om hennes politiske grunnsyn. Mange har sett på Kari som mindre ideologisk reflektert enn ektefellen Eivind, men det er et galt inntrykk. Hun var nok vanligvis mer impulsiv og folkelig i sin uttrykksform, men hun var vel bevandret i kommunistisk teori og terminologi. Hun forklarte sin ideologi til Stavanger Aftenblads lesere slik: - Vår teori om proletariatets diktatur har ikke forandret seg, men det er de færreste utenfor marxistenes rekker som vet hva begrepet innebærer. Det forutsetter at du kjenner marxistisk teori om staten og klassene. Det borgerlige demokrati er borgerskapets stat, ifølge marxistisk teori. Proletariatets diktatur er omsatt til et dagligdags språk arbeiderklassens stat. De maktorganer som finnes i denne stat tjener arbeiderklassens interesser. Da arbeiderklassen i ethvert samfunn er i flertall, er proletariatets diktatur en mer demokratisk statsform enn borgerskapets diktatur. Den borgerlige stat beskytter den private eiendomsrett til produksjonsmidlene og den private tilegnelse av produksjonsresultatet. Den sosialistiske stats oppgave er omvendt: Å beskytte samfunnets rett til produksjonsmidlene og sørge for at produksjonsresultatet kommer hele samfunnet til gode. For å skjønne hva vi mener med proletariatets diktatur, må vi se bort fra det folk vanligvis legger i ordet diktatur. I stedet bruker vi ordene «arbeiderklassens herredømme». En slik styreform i Norge ville få form av en sosialistisk republikk. Den skulle bygge på de demokratiske organer vi har i dag, som f. eks. Stortinget. - men bare med marxister i alle offentlige stillinger, spør Aftenbladet. - Når et slikt samfunn skal gjennomføres, bør det være lojale mennesker som innehar nøkkelstillingene.[11]

Vi må tro at dette var forankret i ideologisk skolering Kari tilegnet seg på det sovjetiske kommunistpartiets høyere internasjonale skole i Moskva i 1958. Deltakelse i kaderutdanningen var et uttrykk for de norske kommunistenes nære tilknytning til den internasjonale kommunistiske bevegelsen. På kaderskolene møttes elever fra bokstavelig talt hele verden.

Uttrykket «proletariatets diktatur» skulle komme til å spille en stadig tilbakevendende rolle i norsk politikk på venstresiden utover på slutten av 1960-tallet og inn på 1970-tallet. Noen få år etter at Kari kom med sin utredning i SA er det at Sosialistisk Folkepartis ungdomsorganisasjon SUF bryter med moderpartiet og bekjente seg til marxismen-leninismen med alt dens tilbehør.[12] Samtidig ble NKPs ungdomsorganisasjon NKU splittet. Det politiske grunnlag for splittelsen lå i NKU-

ledelsens oppgjør med leninismen. Leninismen ble vurdert som et russisk fenomen som ikke hadde noen funksjon i norsk politisk virkelighet. Lenins partimodell ble ansett som sekterisk og skadelig for partidemokratiet. NKU-ledelsen støttet en fredelig, demokratisk overgang til sosialismen.[13] Det ble så stiftet et nytt ungdomsforbund i regi av NKP med navnet Kommunistisk Ungdom. Vi ser av dette at mens SFs ungdomsorganisasjon gjorde en venstresving og tok et skritt i retning av leninisme, gjorde NKPs ungdomsorganisasjon det stikk motsatte.

Var stridighetene bare en lek med ord? - Kommunist eller sosialist er et definisjonsspørsmål, sa tidligere NKP-leder, Reidar T. Larsen. – Manglende evne til å kunne leve med uenighet er hoved-svakheten i den sosialistiske venstrebevegelse i Norge. At oppmerksomheten ikke samles om de store linjene hvor man er enige, men fokusering omkring uenighetene, er til hinder for at bevegelsen kan bli en maktfaktor.[14]

SELVRANSAKELSE FOR SV. Ved kommunevalget i 1975 led SV et smertelig nederlag. – Resultatet er ikke vår skyld. Det er folk som har blitt klokere. Henry Imsland.

Tretti år seinere spurte journalist Magne Olsen i Stavanger Aftenblad om Kari fortsatt var kommunist.

- Absolutt! var Karis kontante svar. - Jeg har aldri hatt problemer med mitt livssyn, hverken med elever, skole eller foreldre på Våland.[15]

Spørsmålet om kommunismens klasseteori skulle også stå sentralt under SVs samlingskongress i Trondheim i 1975 og kunne nesten ha veltet partiprosjektet. Det var strid om marxismen-leninismens plass i det nye partiets prinsipp-program som førte til at deler av NKP etter hvert hoppet av samlingsprosessen. Demokratisk, parlamentarisk sosialisme ble SVs prinsipielle grunnlag. Fra Ingeborg Bækholts privatarkiv kjenner vi til at Eivind Rasmussen tilhørte den gruppen som gikk inn for «marxismen-leninismen».[16] Likevel valgte både Eivind og Kari i 1976 å følge partileder Reidar T. Larsen over i det nye partiet og tok derved farvel med NKP etter 23 års medlemskap. Det er ikke sikkert at dette innebar at Kari og Eivind forlot sin marxistiske klasseteori.

Mange uttalelser etterpå kan tyde på at de holdt fast på kommunismens ideologiske læresetninger. Kanskje kan man hevde at medlemskapet i SV ble et slags bekvemmelighetsflagg for mange kommunister etter hvert som NKP fortsatte sin ferd mot et promilleparti. Aftenbladet skrev således en lederartikkel som en kommentar til usikkerheten omkring NKPs forhold til SV etter samlingskongressen: - den «troende» kommunist er og blir kommunist enten han seiler under det ene eller det annet partiflagg.[17]

Kari skulle etter hvert moderere sitt syn på kommunismens dogmer. - Den opprinnelige definisjonen av proletariatets diktatur tilhører en annen tid og en annen tradisjon. Vi ønsker at de folkevalgte organer på alle plan skal få størst mulig innflytelse for at de også skal overta den økonomiske makt, sa hun i 1979.[18]

Etterhvert ble Kari også mer kritisk til Sovjet. I 1968 var hun med og protesterte mot invasjonen i Praha. Alexander Dubček

og hans reformkommunistiske prosjekt, «kommunisme med et menneskelig ansikt», ble knust av Sovjetsamveldets leder Leonid Bresjnev.[19]

I 1980 var hun med og protesterte mot forvisningen av Nobelprisvinneren Andrej Sakharov. - Vi kan ikke med vår beste vilje se at en slik forvisning av en forkjemper for menneskerettighetene er i pakt med de prinsipper som Sovjetunionen, sammen med andre nasjoner, går inn for i henhold til Helsingforsavtalen, het det i en annonse i Aftenbladet med Karis medunderskrift.[20]

På slutten av 1991 ble det satt fram krav i media om at Sovjetunionens siste leder, Mikhail Gorbatsjov, skulle bli fratatt den Fredsprisen som han hadde fått i 1990. Bakgrunnen for kravet var at han under Sovjetsamveldets siste krampetrekninger sendte soldater til Baltikum. Kari var tydelig på at Gorbatsjov var en verdig fredsprisvinner: - Den prosess som han satte i gang med demokratisering av Sovjet og avvikling av den kalde krigen, er etter min mening så flott at han fullt ut fortjener prisen.[21]

Er det fair å problematisere Karis forhold til kommunismen i en artikkel som dette? Jeg mener det. Kari spilte med åpne kort. Hun la aldri skjul på hvor hun sto i de store spørsmålene. Karis kommunisme kastet et skrålys over de dilemmaer som møtte alle som engasjerte seg politisk på venstresiden gjennom annen halvdel av det forrige århundre. – Kari var en idealist, sier hennes mangeårige venninne, Berit A. Torgrimsen (88) til forfatteren. - Selv om jeg sto så fjernt fra kommunismen som det nesten gikk an å komme, så respekterte jeg Kari, om vi var aldri så rykende uenige. Og hun var sta. Men viktigst av alt: Kari var ekte.

Kari trivdes som agitator. På Kongsgårdtrappen for Natur og Ungdom 1973.
Foto: Privat

I sine utfall mot Arbeiderpartiet opp gjennom årene var Kari bestemt på at partiet hadde sviktet arbeiderklassen og klassekampen. Hun så ikke på velstandsutviklingen, utdanningssamfunnet og framveksten av sosial trygghet i alle livets faser som tegn på at sosialdemokratiet hadde rett og kommunistene feil. På 1980- og 1990-tallet var hun heller ikke nådig mot sitt eget parti. Man skulle kanskje tro at Kari Hauge Rasmussen ut fra sitt praktisk orienterte virke skulle omfavne den nye partilederen i 1986; Erik Solheim. Men allerede i 1986 markerte hun avstand til Solheims linje[22]: Det ga hun åpent uttrykk for. Hun ble spurt av Stavanger Aftenblad om SV var et miljøparti og svarte: – Grønn politikk har aldri vært viktigst for SV, bare for enkelte SV-ere. Hovedoppgaven for SV er å gjenopprette kampkraften i arbeiderklassen.[23]

Ellers var ikke Kari så uengasjert i miljøkampen som det overstående kan gi inntrykk av. I 1973, samme året som den første oljekrisen, var Kari hovedtaler og frontfigur i Natur og Ungdoms sykkeldemonstrasjon i Stavanger. - Det var stort for oss unge den gang fordi voksne ikke tok oss på alvor. Kari var unntaket og hennes innsats var voldsomt inspirerende for hele den aktive gjengen i Stavanger NU, forteller Naturvernforbundets daglige leder i Rogaland, Erik Thoring til forfatteren.

Kari så også en sammenheng mellom personlig livsform og miljø. Familien beholdt sin leilighet i Saxemarka fra slutten av 1950-tallet og så lenge Kari og Eivind levde. Hvordan fikk de plass til en familie på seks på 70 m2 i fjerde etasje? – Det går fint så lenge du prioriterer hva du virkelig trenger. Vi trenger bare halvdelen av det vi tror, var Karis svar. Så skal vi også minne om at familien heller ikke hadde bil, de var helårssyklister. De levde som de prediket.

Dette er et av bildene av Kari Hauge Rasmussen som mange i Stavanger har på netthinnen når hennes navn nevnes. Legg merke til at Kari konsekvent benyttet kjole eller skjørt, også når hun syklet.
Foto: Privat

OVERVÅKING

Spørsmålet om overvåking av kommunister og andre på venstresiden kom første gang opp i offentligheten i 1955, ved at stortingsrepresentant Emil Løvlien (K) fra Stortingets talerstol hevdet at kommunistene erfarte at det foregikk kartlegging av dem i bred målestokk, og at de mente seg utsatt for telefonavlytting og brevåpning.

Kari Hauge Rasmussen, uredd, engasjert og intens.
Foto: Byarkivet

Justisminister Jens Christian Hauge svarte i Stortinget at sjefen for overvåkingstjenesten, politiinspektør Asbjørn Bryhn, hadde meddelt ham at overvåkingen selvsagt (sic) ikke hadde opptrådt i strid med norsk lov. Overvåkingspolitiet har ikke iverksatt post-, telegram- eller telefonkontroll mot Norges Kommunistiske Parti eller noe medlem av partiets sentralstyre. Det var heller ikke noen forbindelse mellom overvåkingen og Arbeiderbladet.

Den 24. mars 1965 uttalte overvåkningssjef Asbjørn Bryhn seg direkte til Dagbladet om at overvåkingspolitiet fulgte med på ekstreme politiske bevegelser som er dirigert utenfra. - Dette gjaldt NKP, som i alle år hadde vært underordnet Moskvas lederskap. Man måtte imidlertid skille mellom partipolitikk og etterretningstjeneste, idet NKPs politiske virksomhet var en naturlig og grunnfestet rett. Men man måtte følge med på "underflaten» - om en skal si det slik. Videre poengterte Bryhn at ingen telefon ble avlyttet, verken telefoner til NKPs generalsekretær eller andre.

Så sent som i 1981 ble overvåkingsdirektivet endret slik at overvåking også kunne omfatte foreldre, barn, søsken og samboere.[24]

I 1987 sendte Kari et åpent brev direkte til justisminister Inger Louise Valle i AP-regjeringen til Odvar Nordli. – Jeg har vært frittalende i ordets rette forstand i øst og vest. Dette livet finnes i to mapper, én hos sikkerhetspolitiet og én hos overvåkingspolitiet. Kari ba om justisministerens ord på at disse mappene ble fjernet og ødelagt. Igjen ble det avlevert et svar som tildekket virkeligheten: - Utvalget har foretatt de undersøkelser som fru Hauge Rasmussens brev gir anledning til og har ikke funnet noe som gir grunnlag for kritikk mot Overvåkingstjenesten fra utvalgets side, sto det i Inger Louise Valles svar.[25]

Førti år etter Jens Christian Hauges forsikringer i Stortinget, kunne Lund-kommisjonen i 1996 avdekke omfattende registrering og overvåking av personer knyttet til Kommunistpartiet, Sosialistisk Folkeparti, Arbeidernes Kommunistparti og Sosialistisk Venstreparti og at dette hadde funnet sted under hele den kalde krigen. Også folk med tilknytning til organisasjoner som blant annet Nei til atomvåpen, Sambandet Norge-Sovjetunionen, Palestinakomiteen, Kvinnefronten og Solidaritetskomiteen for Vietnam ble overvåket. Det foreligger ingen oversikt over hvor mange som ble overvåket, men ca. 12.000 søkte om innsyn i mappene i 1998. Kari og Eivind var blant disse.

I kjølvannet av debatten om overvåkingspolitiets virksomhet fremkom det påstander om at det forelå spesielle kontakter mel-

lom overvåkingstjenesten og Arbeiderpartiet/Arbeiderbladet, og at dette var kjent for partiets politiske ledelse. Lund-rapporten bekreftet det tette samarbeidet mellom overvåkningstjenesten og Det norske Arbeiderparti og LO.

På 1990-tallet kom den tidligere sekretær i Arbeiderpartiet, Ronald Bye, ut med flere bøker hvor han avslørte Arbeiderpartiets avlyttingssentral i 9. etasje i Folkets Hus i Oslo.[26]

I denne forbindelse rykket flere tillitsvalgte og funksjonærer med tilknytning til Folkets Hus i Stavanger ut og bedyret at de ikke kjente til noen form for avlytting og brevåpning i Stavanger. Men det ble innrømmet at det foregikk registrering av kommunister og andre i forbindelse med forespørsler fra Arbeiderpartiet og fagbevegelsen sentralt.[27]

Kari Hauge Rasmussen og ektefellen Eivind Rasmussen hadde begge fyldige mapper å bla igjennom da de ble frigitt. De så på overvåkingen som en vits. De visste at de ikke hadde deltatt i noe som var ulovlig eller unasjonalt. Når man leste innholdet i politiets registreringer, måtte man lure på hvor produktiv overvåkingen egentlig var i forhold til de ressurser som var satt inn.[28]

Ingrid og Ulrike kunne med vantro lese i Karis mappe at Ulrike var tatt opp på Politiskolen i 1982.[29] Tvillingbrødrene Erling og Gunnulf fikk informasjon om at det i forbindelse med at de søkte om opptak til befalskurset på KNM Harald Hårfagre i 1997, ble stilt spørsmål i inntakskomitéen ved om det var tilrådelig å ta opp de to «kommunistsønnene» i slik tjeneste. Men da var det at sjefen for komitéen «blåste i barten» og slo fast at de to Rasmussen-brødrene skulle inn i tjenesten på grunnlag av sine kvalifikasjoner, og at det ikke var grunnlag for noen bekymring på grunn av foreldrenes politiske standpunkt.[30]

PEDAGOGEN

Kari ble først utdannet barnehagelærer, men da hun skulle søke stillinger i hjembyen, ble hun møtt med at hun ikke var kristen. Hun hadde meldt seg ut av Statskirken som 16-åring i 1947. Først i 1959 ble kravet til lærere i den norske skolen om å være døpt frafalt. Dette var bakgrunnen for at hun i 1954 søkte stilling i en privat barnehage, Chr. Bjellands bedriftsbarnehage på Verven. - Det var Bjelland personlig som ansatte meg, mot de ansattes vilje, har hun fortalt.[31] Hun hadde også vikariater på Nylund, Kampen og Kvalaberg skoler.

I 1960 startet Kari sin 36 år lange arbeidsdag som lærer ved Våland skole i Stavanger. Hun ga seg i 1996, 65 år gammel. Da hadde hun fulgt skolen gjennom en rivende utvikling, men hennes engasjement var alltid rettet mot det som kunne og burde gjøres bedre. Skolen måtte speile samfunnsutviklingen - og i stort og smått var hun på vakt og frontet mangfoldige forbedringer. På sin siste dag i skolen mintes hun: - Da jeg begynte på Våland i 1960, fantes det ikke så mye som en grønn flekk. Bare asfalt og 1200-1300 elever som sto som sild i tønne, fortalte Kari. - I dag er det 400 elever ved skolen, 6-åringer og ressurssenteret for fremmedspråklige medregnet.[32]

På Våland skole var Kari kollega med Ingeborg Bækholt de første årene. De to radikale «frøknene» markerte seg tidlig ikke bare med pedagogiske grep, men også ved å bryte skolens innarbeidede tradisjoner. På den tiden hadde lærere og lærerinner hver sine pauserom. Kari og Ingeborg tok saken i sine egne hender og fant seg sine faste plasser i de mannlige lærernes rom. Det vakte oppstandelse, men gikk seg til etter hvert.

Kari underviste i alle fag, unntatt sang (sic) og kristendom. En far forteller at hans familie kom til Stavanger i 1979, og i 1980 skulle deres sønn begynne på Våland skole i 1. klasse. De ville gjerne ha ham fritatt for kristendomsundervisning, og at han i

Kari Hauge Rasmussen var lærer på Våland i 36 år. Hun var elsket av sine elever. *Foto: Privat.*

stedet skulle få livssynsundervisning. Hans klasseforstander sa at det var umulig, for hun inkluderte kristendom i alle fag. - Men rektor gikk med på å starte opp livssynsundervisning, for det var visst flere enn oss som hadde bedt om det. Dermed ble det startet opp, og selvfølgelig med Kari Hauge Rasmussen som livssynslærer. Min sønn var meget godt fornøyd med dette, forteller Knut Vedø.

-Kari var en elsket «frøken», som også gjorde foregangsarbeid i undervisningen. Det ble stort rabalder da hun i naturfagstimen ga oss 5.-klassinger enkel innføring i forplantning og seksualliv. Som ingen hadde vondt av – det ble gjort på det mest ukompliserte og likefremme vis, men oppstyr ble det. Det var enkelte foresatte som laget rabalder, og det ble innkalt til hasteforeldremøte for klasse 5jB. Etter dette roet saken seg raskt. Jeg kan ikke huske at ledelsen ved Våland skole reagerte negativt – de må jo også ha sett hvilken uvurderlig ressurs Kari var. Men det å se «frøken» gråte mens det stormet som verst, gjorde sterkt og vondt inntrykk, så saken gikk veldig inn på henne mens den sto på. Kari ville jo bare det aller beste for oss elever – og det klarte hun til fulle, som den banebryter hun var, forteller Tine Christine Ihle.

Etter hvert ble det påbudt med seksualundervisning i folkeskolen. Ikke alle lærere mestret dette. Målfrid Boganes Strøm forteller: - Kari møtte opp i timene til andre lærere og brukte hele tavlen til å fortelle og forklare. Store tegninger på den grønne tavlen! Litt fnising og røde kinn ble det jo.

«Alle» som hadde Kari som lærer, minnes henne med stor glede. Ikke bare var hun opplagt og sprudlende, hun evnet også å se den enkelte i klassen. Ikke minst hadde hun et våkent blikk for de som av ulike grunner hang etter. Ofte var det selvtilliten det sto på. - Kari var klasseforstander for vår datter som kom fra "landet", dvs. Bryne, til Våland skole i 2. klasse. Vår datter var i starten veldig usikker og beskjeden, men Kari greide å løfte selvtilliten hennes ved sine store menneskelige og pedagogiske egenskaper og evner, forteller Sjur Lærdal.

Hun ga av seg selv til de som trengte litt ekstra og hun ga hverdagskravene i samfunnet et engasjert ansikt i aksjoner og i media. Hennes omsorg var uten grenser. Visste hun om barn i bomiljøet hvor det ikke var bøker i hjemmet, ble de invitert hjem til henne og hun leste for dem og lånte dem bøker. Ingen skal kunne si at Kari ikke levde opp til kommunismens ideal: Å yte etter evne.

Kari Hauge Rasmussen i barnetoget på 17. mai. Gjennom flere ti-år var hun et ikon for feiringen av nasjonaldagen i byen. Det var ikke bare frøken som sang, men elevene sang med.
Foto: Ingemundsen Stavanger Aftenblad

Det er sterkt å tenke på at Kari Hauge Rasmussen, i tillegg til å undervise i nesten alle fag i klasser med opptil 32 elever, også ble mor til fire. - Ulrikke kom i 1963, Ingrid i 1964 og tvillingene Gunnulf og Erling i 1968. På toppen av dette fulgte hun opp sine folkevalgte verv med et sterkt og tidkrevende engasjement i år etter år.

LÆRERSTREIK

Etter at Kari Hauge Rasmussen hadde sagt farvel til folkevalgte posisjoner i kommunen og i fylket, finner vi henne på plass i en syndikalistisk kampformasjon. Fra 14. januar til 8. mars 1988 var hun streikeleder for en ulovlig lærerstreik i Stavanger. Mandatet hadde hun fra medlemsmøte i Stavanger Lærerlag i Ynglingen på Madlaveien den 18. januar 1988. Møtet talte 420 lærere fra 19 skoler i Stavanger. Kari var på dette tidspunktet leder av

Kari Hauge Rasmussen under barnehagestreiken i 1988. *Foto: Byarkivet*

Stavanger Lærerlag, men da streiken brøt ut, la hun midlertidig ned dette vervet. På møtet ble hun valgt til streikegeneral.

I utgangspunktet handlet streiken om lærerlønn og de økonomiske rammene for skolene. Som et ledd i opptrappingen til streiken hadde Lærerlaget hatt den radikale siviløkonomen Torstein Dahle fra Bergen, senere kjent for sin rolle i Rød Valgallianse, som foredragsholder på et medlemsmøte. De fikk da høre at de økonomiske midlene til å styrke skolen og lærernes lønninger fantes, og at lærerne hadde en avgjørende innflytelse på samfunnsutviklingen.[33]

Streiken var en såkalt «vill» streik, men den var ikke spontan. Det hadde ulmet i lærerrekkene i lang tid, og de var oppgitt over at forhandlingsveien rett og slett ikke ga resultater. Over lengre tid hadde styret i Stavanger Lærerlag drøftet muligheten for en streik. Styremøtene ble etter hvert utvidet til også å omfatte medlemmer som hadde sagt seg villige til å tre inn i streikeledelsen. Det ble opprettet kontakt med Eldar Myhre på Rosenberg som rådgiver, og de mange tillitsvalgte ved skolene ble involvert i planleggingen.

Kari var den som frontet streiken i media og som heiste opprørsfanen. Med seg i streikekomiteen hadde hun blant andre Hallgeir Langeland. Han var en av dem som sto for streikens prinsipper og organisasjon. Ikke minst det siste var viktig. Streikeorganisasjonen skulle være flat og demokratisk og med egne utvalg med klart avgrensede ansvarsområder.[34]

På medlemsmøtet i Ynglingen 18. januar sa Kari: - Folk spør: Hvordan kan dere streike. Tenker dere ikke på ungene? Men jeg sier at det er nettopp ungene vi streiker for. Hvis vi ikke gjør noe, forarmes skolen år for år. Og hvis vi får en dårlig offentlig skole, kan det vokse fram privatskoler. Da risikerer vi en fattig offentlig skole og en rik privatskole for ressurssterke foreldre. Dette må vi forhindre.

Det var et stort apparat som skulle fungere i en presset situasjon. Lærere hadde liten erfaring med aksjonsdemokrati. Nå skulle solidariteten settes på prøve. Streikeledelsen hadde sørget for avtale med bankene om utsettelse på renter og avdrag i streikeperioden. Ellers var informasjon og organisasjon helt sentralt. Mens Hallgeir Langeland sørget for regelmessige medlemsmøter, info-materiell og streikeavis, var det Kari som entret talerstolene, oppildnet medlemmene ute på skolene og som sørget for at agitasjonen fikk oppslag i pressen. Var det noe Kari mestret, så var det å sikre seg store overskrifter i avisene. Hun

satt ikke på streikekontoret og ledet sine tropper, nei, hun fartet rundt på sykkel og holdt hele tiden kontakt med grasrota.

I et intervju med SA 19. januar sa Kari; - Organisasjonens ledere er henvist til å sitte på gjerdet og oppfordre lærerne til å vende tilbake til klasserommet. Per Wøien[35] er nødt til å be oss gå tilbake til arbeidet, men han mener ikke dette innerst inne. Han er nødt til å holde seg til spillereglene, men vi akter ikke å følge spillereglene lenger. Det har vi gjort for lenge. Kari berømmet solidariteten blant lærerne.: - ikke minst er det forbausende å se alle de «gamle jentene», lærere jeg har kjent siden vi pleide å åpne medlemsmøtene med salmesang og andakt. Nå støttet de helhjertet opp om streiken.

Lærerorganisasjonen i Stavanger, i fylket og på landsbasis forsøkte å få de streikende lærere tilbake til arbeidet. Men på medlemsmøte 21. januar i Bethania stemte 428 av de 462 stemmeberettigede for ikke bare å fortsette streiken, men også å utvide den.

Stavanger kommune kunne den 23. januar 1988 fortelle at de sparte en million i uken på streiken.
Men streiken fortsatte med uforminsket styrke. 26. januar fortalte Aftenbladet at i Stavanger var det 500 lærere ved 22 skoler i streik. Samtidig hadde streiken fått utløpere mange andre steder i landet: Oslo, Bergen, Møre & Romsdal, Tromsø og Hammerfest. Streikeledelsen i Stavanger ventet på et utspill fra regjeringen. Men meldingen fra regjeringen var at det blir ingen nye tilbud så lenge det streikes i Stavanger. Også landets statsminister, Gro Harlem Brundtland, kom med klar tale: - Ikke støtt ville streiker. Og presset på de streikende økte. SA skrev at i en gallup-undersøkelse krevde 60% at streiken måtte stanses. Men Kari parerer: - Eventyrlig at én av ti rogalendinger støtter oss.

15. februar ble det innkalt til nytt streikemøte i Bethania. På tross av press vedtok lærerne å fortsette streiken. Det lå an til en langvarig streik. Kari så for seg en omfattende streikebevegelse over hele landet. Men selv om 500 lærere var til stede, var det ved første avstemming 62 % som stemte for å fortsette. Det var for lite. Beslutningen krevde 2/3 flertall. Journalist Kjell Gjerseth rapporterte at møtet ble holdt for lukkede dører, - men dørene i Bethania er ikke av de tetteste. Og Kari Hauge Ras

Kari Hauge Rasmussen var fast gjest på «det politiske hjørnet» foran Romsøegården i Haakon VIIs gate. *Foto: Byarkivet*

mussen hadde fått stemmen igjen etter første streikerunde. Vi hørte henne godt ute i Waisenhusgata uten at vi lyttet, skrev han. Karis argument var at lærerne ikke hadde oppnådd noen ting, dersom de ga seg nå. – Opp som en løve, ned som en skinnfell, agiterte Kari. Hun fikk lærerne med seg, nok en gang.

25. februar var det nytt streikemøte i Bethania. Etter en streikepause i vinterferien fortsatte streiken. Kari sa til pressen etterpå at hun var positivt overrasket over at så mange lærere ville fortsette å streike. Streikeledelsen i Stavanger forventet at lærerne i Oslo ville slå følge, men slik skulle det ikke gå. I mel-

lomtiden kom regjeringen med forslag om forbud mot lønnsglidning lokalt. Situasjonen strammet seg til. 2. mars vedtok lærerne i Oslo å ikke fortsette streiken, da ble stavangerlærerne stående alene igjen på valen. - Det var tøft å stå alene, innrømmet Kari, etter at hun var møtt med trampeklapp av Oslolærerne i Chateau Neuf. Men verken applaus eller et streikebidrag på kr. 21.000 kunne dempe skuffelsen.

7. mars var det slutt. Kari understreket at det ikke var hennes streik, men medlemmenes. Nytt møte i Bethania vedtok å avslutte streiken, etter forslag fra streikegeneralen selv. Kari sa:
- Vi har i alle fall gjort vårt for å si ifra, vi har fått ropt et varsko om at dagens skole er i ferd med å bli totalt utarmet.

Men pågangsmotet var ikke knekket. Dagen etter skulle skolestyret i kommunen ha møte på Våland skole. Her overleverte Kari en liste over tiltak i skolen som måtte prioriteres. - Og de pengene kommunen har spart på streiken må tilbakeføres til skolen og brukes på blant annet læremidler, proklamerte hun.

I mai var hun igjen på barrikadene, nå for barnehagelærerne.

KRITISK TIL SV

Samfunnsutviklingen fra 1950-tallet til 2000-tallet kan sees på som en serie «revolusjoner». Vi fikk en kunnskaps- og utdanningsrevolusjon hvor flertallet tok videregående utdanning, og det ble kraftig vekst i studier på høyskoler og universiteter. Vi fikk en kvinnerevolusjon hvor kvinnenes plass i hjem, arbeidsliv og samfunn ble totalt endret. Vi fikk en revolusjon i offentlig tjenesteyting, men også privat rikdom og forbrukersamfunnet vokste fram. Vi fikk en kommunikasjonsrevolusjon med massebilisme og luftfart. Datateknologien gjorde sitt inntok i arbeid og hverdag. Automatisering og robotisering erstattet manuelle arbeidsoperasjoner, og det ble overskudd av arbeidskraft med lav utdanning.

Det kan kanskje være vanskelig å beskrive disse endringene i samfunnet ut fra marxistisk tenkning. Klassekampen endret i hvert fall karakter og innhold. Mange sosialdemokrater, sosialister og kommunister fikk etter hvert problemer med sin selvforståelse. Det merket man særlig i SV.

- Hva tenker du når du ser tilbake – og ser dagen i dag, spurte journalist Magne Olsen i Stavanger Aftenblad.
-Vi tenkte oss et rett rettferdig samfunn. Vi var blåøyde, vi trodde ikke på historiene om Stalins leire. Men kapitalismen har ikke vært så vellykket den heller. Det må finnes en annen måte å gjøre det på, slik at du ikke lever i en verden der du har vond samvittighet hver dag. At vi skal sitte på toppen av kransekaken og utbytte resten av verden, var Karis svar.[36]

Allerede i 1986 signaliserte Kari at hun hadde problemer med utviklingen i SV: - Jeg er vel en av dem som har solgt flest eksemplarer av Ny Tid. Jeg har stått på Torget i Stavanger nesten hver lørdag i fem år og solgt avisen. Folk kjøper den, men jeg har et bestemt inntrykk av at det bare er fordi de kjenner meg og kanskje synes synd på henne som står og fryser med avisbunken. - Dette inntrykket blir forsterket når jeg kommer hjem og får mitt eget eksemplar i posten. Mer enn en gang har jeg blitt rasende når jeg leser avisen og ser hva jeg har sagt til folk. Hun tok fatt i de mange bokanmeldelser og spurte om hvem som bestemmer hvilke bøker som skal anmeldes. – er bokanmeldelsene for studiekamerater på Blindern eller er de for arbeidere, spurte Kari.[37]

Veteranen Kari Hauge Rasmussen etterlyste flere ganger mer rødfarge i Sosialistisk Venstreparti. – SV er i dag mer et miljøvernparti enn et radikalt arbeiderparti med en klar sosialistisk profil, sa hun. – Det er viktig med miljøvern og grønnfarge. Men for SV er det langt viktigere å representere arbeiderklassen i en tid hvor denne blir så grovt utbyttet og hvor klassebevisst-

heten undergraves. Vi har bruk for et parti som holder fast på de sosialistiske prinsipper. Det gjør ikke SV i dag.[38]

Det siste intervjuet vi har med Kari Hauge Rasmussen er fra 2011. Hun hadde da vært utmeldt av SV i 12 år.[39] - Den politikken SV nå er med på er stikk i strid med alt jeg tror på, slo Kari fast, og Eivind nikket bekreftende. - Full barnehagedekning har derimot vært SVs mest ærefulle gjennomslag som medlem av den rød-grønne regjeringen. Kari kunne kanskje ha levd med at Valgforbundet endte opp som et «sosialdemokrati». - Men det rant over da SV støttet bombingen av Serbia, uten å skjønne at det var i strid med Folkeretten. Nei, SV ble ikke helt slik de to hadde tenkt. – Regjeringsprosjektet var blitt viktigere enn SV-prosjektet. Venstrealternativet framstod som et Ap light, var Karis sluttkommentar.

BRUDDET

Den 24. mars 1999 startet bombingen av militære og sivile mål i Jugoslavia. NATO-alliansen, hvor også norske fly deltok, bombet landet i 78 dager. Angrepene ble støttet av alle partiene på Stortinget, fra SV til FrP. Hallgeir Langeland frontet motstanden i SV og stemte sammen med en annen representant mot bombeplanene i en votering i stortingsgruppen til SV i 1998.[40] Dette var første gang NATO gikk til angrepskrig mot et land i Europa. Angrepet mot Serbia fant sted uten godkjenning fra FN.

For folkeopinionen i Norge sto det slik mot slutten av 1990-tallet at Serbias president Slobodan Milošević var ansvarlig for etnisk rensing av kosovoalbanere i Kosovo, som kjempet for løsriving av Kosovo fra Rest-Jugoslavia. Serberne i Kosovo på sin side hadde vært utsatt for terror fra kosovoalbanere siden begynnelsen av 1990-tallet. Som alle konflikter hadde også denne to sider.
Den USA-ledede koalisjonens angrep ble søkt legitimert ved at det forelå trussel om et serbisk folkemord rettet mot kosovoalbanere. Russland og Kina støttet Milošević og Serbia. Jugoslavia under Tito hadde en spesiell posisjon hos norsk venstreside, ved at landet var en av de ledende alliansefrie nasjoner under blokkpolitikken. Det ble knyttet mange personlige bånd mellom venstresosialister i Norge og politisk aktive i Jugoslavia. Dette var også tilfellet for Kari og Eivind Rasmussen.[41]

Etterhvert ble Kari Hauge Rasmussen mer og mer skeptisk til det politiske innholdet i partiavisa Ny Tid.
Foto: Byarkivet

Kari begrunnet sitt standpunkt mot bombingen med at den var i strid med folkeretten. Men datteren Ingrid mente i samtale med forfatteren at motstanden også var begrunnet i en prinsipiell holdning hvor spørsmålet var om en amerikansk ledet bombing i det hele tatt var et egnet virkemiddel for å løse den kompliserte politiske konflikt som forelå. Hun mente at etterfølgende vestlige intervensjoner i Libya, Irak, Afghanistan og Syria underbygget denne holdningen. Hallgeir Langeland utdypet dette i en e-post til forfatteren: - For meg var det folkeretten, manipulert informasjon og at du ikkje kan bombe deg til fred – eg tippar at dette også var Karis drivkraft. – I SV driv me ikkje med bombing som løysing.[42]

Kari Hauge Rasmussen på sin 81-årsdag i 2012.
Foto: Privat

Vær utålmodig menneske!

Langsomt blir allting til.
Skapelsen varer evig.
Mørket ble lys og lyset ild,
og mennesket våknet en dag og sa:
Jeg vil.
Langsomt blir allting til.
Langsomt seiler vår jord mot en ukjent havn.
Ingen kan måle vår fremtid, og ingen kan gi den navn.
Men dette vet vi, at vi er med på å skape
det evige livet, skape det ondt eller godt.
Vi vil ikke tape.
Vi vil ikke miste den ilden vi engang har fått.
Mange var veiene. Det bar galt avsted.
Styrken ble makt og makten vold. Og mennesker
trampet hverandre ned.
Men alltid var drømmene den ytterste virkelighet.
Langsomt blir allting til.
Det haster, det haster. Det kan gå galt igjen.
Hva er det vi vil?
Drømmer og utopier sier de kloke menn,
de som er kalde av hjertet. Hør ikke på dem lenger!
Livet er ikke bare hus og mat og penger.
Vi er bestandig på vei, bestandig et stykke lenger,
alltid på vei mot menneskehetens seir eller nederlag.
Det haster, det haster idag!
Vær utålmodig, menneske! Sett dine egne spor!
Det gjelder vårt evige, korte liv. Det gjelder vår jord.

Inger Hagerup

OPPSUMMERING

For tre år siden hadde Stavanger Aftenblad en artikkel om det forholdet at Stavangers uterom var stuende fulle av såkalte «frakkemenn», 30 skulpturer av menn fra politikk, nærings- og kulturliv som var plassert på sokkel.[43] Avisen fulgte opp med en lederartikkel hvor det ble pekt på at det var nok av kvinnelige kandidater å velge blant. Vesla Vetlesen og Kari Hauge Rasmussen var med i oppregningen. Begge hadde fartstid i NKP.

Kari Hauge Rasmussen kan så visst ha fortjent et minnesmerke i byen, ikke fordi hun innbilte seg noe, men for vår egen skyld. Hun var et enestående humanistisk overskuddsmenneske, alltid blid, oppmerksom, understøttende og inspirerende. Hun var kommunistenes ansikt i byen, uredd og insisterende i en mørk periode hvor kommunisthetsen tilhørte dagens orden, hvor øst og vest i media ble tegnet i sort-hvitt og hvor kapprustning og atomvåpenprøver i våre nærområder var en del av hverdagens bekymringer.

Kari Hauge Rasmussen var aktiv som folkevalgt og agitator i femti år. Alle som sto nederst på samfunnsstigen hadde i henne en utålmodig talskvinne. Hun var en intens refser, men også den som kom med konstruktive og konkrete innspill til forbedringer. Hun så sitt engasjement i sammenheng med spørsmål om krig og fred og om menneskenes frigjøring fra utbytting og undertrykking. Gjennom årtiene var hun tydelig på sin kommunistiske verdensanskuelse, ja hun kalte den et livssyn. For mange representerer dette et paradoks. Hun snakket om arbeidernes klassekamp og om nødvendigheten av å nasjonalisere store deler av næringslivet. - Det hjelper ikke om den alminnelige velstanden øker, dersom mange blir stående utenfor. Det hjelper ikke med privat rikdom, dersom det offentlige utarmes. Den vestlige verdens frihetsbegrep er ikke mye verd dersom kolonimakter, imperialistiske land og multinasjonale konserner undertrykker utviklingslandenes og arbeidernes frihet og rett til selvstendig utvikling, ble hennes credo.

NOTER

[1] Avisens Digital-arkiv vitner om dette
[2] «Man kan ikke forlange at en sosialist skal fordømme et land som blir fascistisk» sa Eivin Dahl til Rogalands avis 24. november 1956. Kommunisten Imre Nagy ble utnevnt til Ungarns statsminister 23. oktober 1956 etter påtrykk fra Moskva. Nagy ble henrettet i 1958.
[3] Tale på den 20. partikongressen i februar 1956.
[4] Johan Gjøstein var medlem av bystyret i Stavanger i sammenhengende 33 år fra 1898 til 1931.
[5] Finn Rømcke, Stavanger Aftenblad 13. februar 1979
[6] Stavanger Aftenblad 19. oktober 1986
[7] Stavanger Aftenblad 11. desember 1982
[8] Resultatet på landsbasis ble 5,5% og fire mandater
[9] Stavanger Aftenblad 11. desember 1982
[01] Stavanger Aftenblad 9. september 1965
[11] Stavanger Aftenblad 9. september 1965
[12] SUF ble til SUFml og seinere til AKP (m-l)
[13] Ole Martin Rønning, Arbeiderhistorie 2011, Norges Kommunistiske Ungdomsforbund s. 50
[14] Stavanger Aftenblad 20. november 1980
[15] Magne Olsen, Stavanger Aftenblad 11. mai 1996
[16] Jan Gjerde, Ingeborgs tid, Stavanger 2005 s. 76/77
[17] Stavanger Aftenblad 1. oktober 1975
[18] Stavanger Aftenblad 30. august 1979
[19] Også NKP tok avstand fra Sovjets bruk av militærmakt
[20] Stavanger Aftenblad 15. februar 1980
[21] Stavanger Aftenblad 10. januar 1991
[22] Erik Solheim: «Bort med dogmer, inn med verdier»
[23] Odd Hatløy, Stavanger Aftenblad 1. februar 1986
[24] Per Jarle Hellevik, https://www.document.no/2016/08/30/hadde-lund-kommisjonen-rett/
[24] Utvalget det siktes til her er Kontrollutvalget for overvåkings- og sikkerhetstjenesten oppnevnt 6. oktober 1972 etter forslag fra Mellbye-utvalget
[26] Norsk Biografisk leksikon, og bøkene «Oppgjør», «Niende etasje» og «Spillet». Det var her han avslørte avlyttingssentralen i 9. etasje i Folkets Hus.
[27] Stavanger Aftenblad 25. november 1992
[28] I perioden 1950 - 1990 ble det avslørt tre spioner i Norge: Asbjørn Sunde (1954), Gunvor Galtung Haavik (1977) og Arne Treholt (1984)
[29] Fortalt av Ulrike og Ingrid til forfatteren 18. april 2017
[30] Fortalt av Erling til forfatteren i epost 2. mai 2017
[31] Magne Olsen, Stavanger Aftenblad 11. mai 1996
[32] Stavanger Aftenblad 19. juni 1996
[33 Fortalt av Hallgeir Langeland i epost til forfatteren
[34] Hallgeir Langeland: Streiken i Stavanger. Prinsipper og organisering. Hhl/02.88
[34] Leder av Norsk Lærerlag
[36] Magne Olsen, Stavanger Aftenblad 11. mai 1996
[37] Stavanger Aftenblad 13. mars 1981
[38] Stavanger Aftenblad 16. november 1987
[39] Torunn Egge Roux, Stavanger Aftenblad 6. april 2011.
[40] I SVs stortingsgruppe var det to som voterte mot, men to var ikke tilstede, men slutta seg til oss, slik at det var 4 mot og 5 for. Epost fra Hallgeir Langeland 3. mai 2017
[41] Torunn Egge Roux, Stavanger Aftenblad 6. april 2011.
[42] Epost til forfatteren 24. april 2017
[43] Stavanger Aftenblad 16, juli 2014

Ingeborg Marie Bækholt 1925 – 1998 *Foto: Privat*